

Resumé

Undersøgelsen er gennemført som en spørgeskemaundersøgelse og omfatter studerende på sidste studieår inden for pædagoguddannelsen, social- og sundhedsassistentuddannelsen samt sygeplejeuddannelsen. For at få afdækket området så bredt som muligt, er både praktiksteder og uddannelsessteder for de pågældende uddannelser også blevet inddraget, og er blevet bedt om at udfylde et spørgeskema. Alle tre typer af skemaer er bygget op omkring fire hovedtemaer:

- Antallet og typer af krænkelser
- Hvilken form eller hvilke former for vold har den studerende været udsat for, og i hvilken situation foregik krænkelserne (i forhold til den voldsepisode der huskes bedst)
- Den studerendes reaktion på voldsepisoden, inklusive sygefravær og overvejelser om ophør med uddannelsen
- Den enkelte studerendes, såvel som uddannelsesstedets og praktikstedets håndtering af voldsepisoden.

Der er i alt sendt 954 skemaer ud til de studerende på de tre uddannelser, og der er kommet 660 tilbage – 248 skemaer fra pædagogstuderende, 184 fra studerende på social- og sundhedsassistentuddannelsen, samt 228 fra sygeplejestuderende.

Praktiksteder og uddannelsessteder har i alt fået tilsendt 141 skemaer, hvoraf der kommet 125 retur – 48 fra praktiksteder og 77 fra uddannelsessteder.

Omfanget af den oplevede vold og trusler om vold

Undersøgelsen viser, at omfanget af den oplevede vold og trusler om vold er stort for de studerende i deres praktikforløb. Af de 660 studerende, der har returneret spørgeskemaet, opgiver 428, at de har oplevet vold eller trusler om vold i forskelligt omfang. Tilsammen har de studerende i alt været ude for 2469 krænkelser (dvs. vold eller trusler om vold) under deres praktikforløb.

Ud af de 660 studerende, som har besvaret spørgeskemaet, har omtrent en tredjedel af de studerende ikke oplevet at have været udsat for krænkelser under deres praktikforløb. Næsten to tredjedele har oplevet at være blevet krænket i forskelligt omfang! Blandt samtlige studerende har ca. 35% været udsat for 1-4 krænkelser, mens ca. 30% har oplevet 5 krænkelser eller mere. 10% af de studerende har oplevet mere end 10 krænkelser. Én studerende har oplevet 29 krænkelser.

Af de 248 studerende på pædagoguddannelsen, der har besvaret skemaet, har 171 af dem oplevet vold eller trusler om vold i forskelligt omfang. På social- og sundhedsassistentuddannelsen er 101 af 184 studerende blevet krænket, og på sygeplejeuddannelsen er det tilfældet for 156 ud af 228 studerende.

Det generelle billede af den oplevede vold eller trusler om vold viser, at omfanget er stort set fra de studerendes side. Men undersøgelsen viser også, at der er forskel på de tre uddannelser med hensyn til hvor mange krænkelser, de studerende oplever, og om de studerende oplever at blive krænket få gange eller gentagne gange.

Krænkelsetyper

På alle tre uddannelser tegner der sig et billede af, at det ikke kun hyppigheden af krænkelser, men også typen af krænkelser, der er forskellig fra uddannelse til uddannelse. Inden for de enkelte uddannelser er der øjensynligt også forskel på køn og alder på krænkeren, samt på hvilke områder af praktiksteder volden eller truslerne om vold forekommer. Undersøgelsen kan inden for de enkelte uddannelser give et fingerpeg om hvilke typer af krænkelser, samt af hvem og i hvilke situationer, den studerende kan risikere at blive udsat for vold eller trusler herom.

Som oftest har de **pædagogstuderende** oplevet vold eller trusler om vold, når de er i praktik på specialområdet, fortrinsvis i botilbud eller på døgninstitutioner. De hyppigst forekommende krænkelser, som de pædagogstuderende har været udsat for, er:

- At blive slået med hånden
- At blive nevet eller kradset
- At blive truet verbalt
- At blive sparket
- At blive bidt.

Studerende på **social- og sundhedsassistentuddannelsen** oplever oftest vold, når de er i praktik inden for det primærkommunale område. De studerende på social- og sundhedsassistentuddannelsen har oftest oplevet at være udsat for:

- At blive truet verbalt
- At blive nevet eller kradset
- At blive slået med hånden
- At blive systematisk fornedret.

De studerende på **sygeplejeuddannelsen** bliver oftest udsat for voldsepisoder, når de er i praktik inden for psykiatrien (som oftest lukket afdeling). De mest almindelige krænkelser, som de sygeplejestuderende har oplevet, er:

- At blive truet verbalt
- At blive udsat for seksuel chikane
- At blive slået med hånden
- At blive nevet eller kradset.

Både **praktiksteder** og **uddannelsessteder** opgiver at have kendskab til samme typer af krænkelser, som de studerende angiver. De hyppigst forekommende krænkelser er ifølge praktiksteder og uddannelsessteder verbale trusler, at blive nevet eller kradset, seksuel chikane, at blive slået med hånden eller mobning.

Situationer, hvor de studerende oplever vold eller trusler om vold

I forbindelse med den voldsepisode, som de studerende selv husker bedst, har 34% svaret, at de har været udsat for verbale trusler, 15% for trusler med kroppen eller genstande, 37% for fysisk vold med kroppen (f.eks. nap, bid, spark, slag med hånden), 6% for fysisk vold med genstande (f.eks. inventar, bestik) og 5% "andet" (f.eks. ved tømning af stomipose klappede patienten i vrede hånden på posen, hvorefter afføring sprøjtede over mig; seksuelle forestillinger skrevet om mig i en elevator; vold/kvælning af sig selv).

Det synes fortrinsvis at være de yngre kvindelige studerende i aldersgruppen 19-29 år, som har oplevet disse voldsepisoder, og de yngre kvinder fordeler sig på de tre uddannelser på følgende måde:

- Af de pædagogstuderende oplever 84% fysisk vold.
- 76% af social- og sundhedsassistenterne oplever fysisk vold.
- Af de sygeplejestuderende har 66% oplevet verbale trusler.

Når der ses på køn og alder på den person, der udøver volden i forbindelse med den voldsepisode, som de studerende bedst husker, kan følgende tendenser påvises:

- Når de **pædagogstuderende** har oplevet vold eller trusler om vold, er krænkeren som oftest børn eller unge mænd op til 19 år.
- For de studerende på **social- og sundhedsassistentuddannelsen**, synes krænkeren ofte at være en ældre person mellem 70 og 89 år, og som oftest en kvinde.
- På **sygeplejeuddannelsen** er billedet mere bredt end på de to andre uddannelser, men der kan konstateres en tendens til, at de sygeplejestuderende hyppigst bliver udsat for volden eller truslerne om vold af en mand mellem 30 og 49 år.

Generelt kan det siges, at i de situationer, hvor de studerende oplever at blive krænket, sker størstedelen af voldsepisoderne, når den studerende er alene med en enkelt bruger/borger/patient (35%), eller når den studerende og en kollega er sammen med en enkelt bruger/borger/patient (22%). Ifølge de studerende opleves færre voldsepisoder, når man er alene med flere brugere/borgere/patienter (10%), eller når de studerende og en kollega er sammen med flere brugere/borgere/patienter (11%). Samme billede giver både praktiksteder og uddannelsessteder i øvrigt også udtryk for.

Reaktion efter episoden

Alle de studerende fortæller, at den voldsepisode som de husker bedst, har påvirket dem i stort omfang – ca. 75% af de studerende svarer således, at de er påvirkede eller meget påvirkede af episoden. Ca. 14% er chokerede eller stærkt chokerede. Kun omkring 11% giver udtryk for at være upåvirkede af volden eller truslerne om vold.

Der er imidlertid forskel på de tre uddannelser med hensyn til hvor påvirkede, de studerende har været af voldsepisoden:

- På **pædagoguddannelsen** er ca. 14% upåvirkede, 46% er påvirkede, 28% meget påvirkede, 9% chokerede og 3% stærkt chokerede.

- Blandt de studerende på **social- og sundhedsassistentuddannelsen** er 16% upåvirkede af episoden, 58% påvirkede, 14% meget påvirkede, 10% chokerede og 2% er stærkt chokerede.
- På **sygeplejeuddannelsen** har de studerende oplyst, at 6% er upåvirkede af episoden, 57% er påvirkede af episoden, 21% meget påvirkede, 14% chokerede, og 2% er stærkt chokerede.

Undersøgelsen viser, at de studerende i høj grad synes, at voldsepisoderne belaster dem psykisk. Den peger imidlertid også på, at selvom de studerende oplever at blive krænket gentagne gange, betyder det ikke, at de alle synes, det belaster dem psykisk i lige høj grad. Tilsyneladende er der heller ikke noget klart og tydeligt billede af, at jo flere gange de oplever at blive krænket, jo mere psykisk belastet er de af vold eller trusler om vold.

Det skal yderligere bemærkes, at omkring halvdelen af de studerende, der *ikke* er blevet krænket, mener at vold eller trusler om vold ville belaste dem psykisk i et eller andet omfang.

Håndteringen af voldsepisoden – set fra de studerendes side

De studerende fortæller ofte om voldsepisoderne til andre personer. 395 af de studerende har fortalt om den voldsepisode, de bedst husker, til andre i forskelligt omfang – og i langt de fleste tilfælde fortæller de studerende om episoden til flere forskellige personer. Først og fremmest bruger de studerende deres netværk på praktikstedet og fortæller om voldsepisoderne til kollegaer og/eller leder. De studerende trækker dog i høj grad også på deres sociale netværk og fortæller om voldsepisoden til ægtefælle/samlever, studiekammerat eller ven/veninde

På alle tre uddannelser fremhæver de studerende, at **praktikstederne** sætter ind med kollegial støtte og/eller samtale med leder på praktikstedet, når en studerende har været udsat for en voldsepisode – 290 af de studerende har modtaget kollegial støtte og 140 studerende har haft samtale med leder/kollega efter en voldsepisode. 23 studerende er blevet tilbudt professionel krisehjælp eller intern/ambulancetjeneste/psykisk førstehjælp – ingen studerende på social- og sundhedsassistentuddannelsen har dog fået disse tilbud. 28 af samtlige studerende fortæller, at de ingen hjælp fik fra praktikstedet.

Der er ingen studerende, der mener, at deres uddannelsesinstitution blev kontaktet. For 25 af de studerende blev voldsepisoden anmeldt til Arbejdstilsynet. 46 af de studerende på alle tre uddannelser har udfyldt et registreringsskema vedr. fysisk og psykisk vold efter en voldsepisode.

Uddannelsesstederne får undertiden at vide, at en studerende har været udsat for vold – enten af vedkommende selv, ved en tilfældighed eller gennem en henvendelse fra praktiksted.

De forholdsregler, som **uddannelsesstederne** tog efter, at en studerende har været ude for en voldsepisode, kan opsummeres til, at 59 studerende er blevet tilbudt en samtale, og 14 studerende har fået tilbudt professionel krisehjælp. Ingen af de studerende har oplevet, at deres uddannelsesinstitution har kontaktet praktikstedet. 22 studerende har sammen med deres uddannelsesinstitution udfyldt et registreringsskema, og i ét tilfælde er

voldsepisoden blevet anmeldt til Arbejdstilsynet af uddannelsesstedet. 116 studerende oplyser, at uddannelsesinstitutionen ikke foretog sig noget, og 124 angiver, at uddannelsesinstitutionerne ikke kunne foretage sig noget, da den studerende ikke havde fortalt dem om episoden.

Undersøgelsen viser, at der er et lavt antal registreringer eller anmeldelser af de voldsepisoder, som de studerende husker bedst. Når man tager i betragtning, at ca. 43% af de studerende har oplevet fysisk vold (både med kroppen og/eller med genstande), og at ca. 49% af de studerende har oplevet trusler om vold (både verbalt, med kroppen og/eller genstande) – er det tankevækkende, at der ikke er blevet udfyldt flere registreringskemaer eller anmeldt flere tilfælde til Arbejdstilsynet.

Sygefravær og overvejelser om ophør med uddannelsen

I forhold til den voldsepisode, som de studerende bedst husker – og som har påvirket dem i stort omfang – er det kun knap 4%, der mener, at deres sygefravær direkte skyldes voldsepisoder under deres praktikophold.

Det er også kun en lille del af de studerende, som har overvejet at ophøre med deres uddannelsesforløb på baggrund af deres oplevelser med volds- episoder i praktikken. Knap 4% af de studerende har tænkt over, om de ville holde op med deres uddannelse.

Ifølge **uddannelsesstedernes** besvarelser er deres kendskab til, om de studerende sygemelder sig, overvejer at ophøre med uddannelsen m.v. noget forskellig fra, hvad de studerende har oplyst. Dette kan muligvis skyldes, at reaktionerne på vold eller trusler om vold først kommer frem på et senere tidspunkt, evt. under deres videre uddannelsesforløb.

Næsten 50% af uddannelsesstederne oplyser at have kendskab til, at de studerende har et sygefravær i forbindelse med voldsepisoder, men kun 15% af praktikstederne mener at have kendskab til et sygefravær i denne forbindelse.

På trods af, at de studerende oplever vold eller trusler om vold i et stort omfang, og at langt den største del af dem er påvirket heraf på forskellig måde, er der efter alt at dømme således ikke nogen direkte sammenhæng mellem reaktionen på den episode, de husker bedst, sygefravær og overvejelser om at holde op med uddannelsen.

Håndtering af voldsepisoden – set fra praktik- og uddannelsesstedets side

14 praktiksteder og 27 uddannelsessteder er aldrig blevet kontaktet af en studerende med henblik på at få råd og vejledning, efter den pågældende har været udsat for vold eller trussel om vold.

Af de 48 praktiksteder, der har deltaget i undersøgelsen, har 10 ikke kendskab til, at studerende har været udsat for vold eller trusler om vold. Af de 77 uddannelsessteder, der har deltaget i undersøgelsen, har 13 steder ikke kendskab til vold eller trusler om vold mod studerende.

De forholdsregler, som både praktiksted og uddannelsessted hovedsageligt iværksætter efter en episode, er:

- Kollegial støtte
- Samtale med leder/kollega.

Henholdsvis 38 praktiksteder og 50 uddannelsessteder oplyser, at have kendskab til, at de studerende fik kollegial støtte efter at have oplevet en voldsepisode. 34 praktiksteder kender til, at de studerende havde en samtale med leder/kollega – og 45 uddannelsessteder oplyser, at de kender til, at de studerende fik denne form for hjælp.

Derudover har 20 **praktiksteder** kendskab til at der blev taget kontakt til praktikvejleder, og 6 praktiksteder har kontaktet uddannelsesinstitutionen. 18 praktiksteder kender til, at der er blevet tilbudt den studerende professionel krisehjælp, og 10 praktiksteder har kendskab til, at der blev tilbudt den studerende intern ambulancetjeneste/psykisk førstehjælp.

På **uddannelsesstederne** har 37 steder kendskab til, at studerende blev tilbudt professionel krisehjælp, og 17 steder kender til, at studerende blev tilbudt intern ambulancetjeneste/psykisk førstehjælp. I 27 tilfælde har uddannelsesstedet kontaktet praktikvejlederen, og i 28 tilfælde er der blevet taget kontakt til praktikstedet.

På trods af, at de studerende oplever vold og trusler om vold i et stort omfang, har kun 16 praktiksteder kendskab til, at der blev udfyldt et registreringsskema, og kun 10 praktiksteder kender til, at voldsepisoden blev anmeldt til Arbejdstilsynet. 29 uddannelsessteder har kendskab til, at der blev udfyldt et registreringsskema, og 19 steder kender til, at voldsepisoden blev anmeldt til Arbejdstilsynet.

Der kan konstateres en vis overensstemmelse mellem den opfattelse, de studerende har af krænkelsestype, situation og håndtering af voldsepisoden, og den opfattelse, praktikstedet og uddannelsesstedet har – dog kender hverken praktiksted eller uddannelsessted til det fulde omfang af volden eller truslerne om vold.